Toscane, land van de mooiste competitie

De Standaard - 06 Feb. 1999
Pagina 1

KOM in San Gimignano nooit vertellen dat de skyline er op die van New York lijkt. ,,Die van Manhattan zijn de mosterd bij ons komen halen", zeggen de San Gimignezen dan. Waag het ook nooit Toscanen iets verkeerds te zeggen over hun torens. Of over hun kerken, hun musea, hun eten, hun olijven, hun wijn,... tot zelfs hun voetballers. Er zijn in de veertiende eeuw mensen op de brandstapel gebracht voor minder erge vormen van ketterij.

Probeer ze in Toscane niet wijs te maken dat Rome of, godbeware, Griekenland de bakermat van de Westerse beschaving is. Want in Toscane en nergens anders stond de wieg van de Renaissance. Dat weet iedere Toscaan, en die zal niet rusten vooraleer ook jij overtuigd bent. Verslag uit een land dat, qua chauvinisme, Frankrijk naar de kroon steekt. Al zouden Toscanen zelf allicht zeggen dat de Fransen zelfs in die race nauwelijks meespelen.

De liberale principes van vrije markt en concurrentie, het zijn de bouwstenen van de streek. Zonder de competitiedrift van pakweg de families Ardinghelli en Salvucci stonden er allicht geen torens en was het mooie middeleeuwse stadje San Gimignano allang weggespoeld uit het geheugen van de mensheid. Nu is de hele stad beschermd door de Unesco en worden de smalle straatjes in het toeristisch seizoen platgelopen door horden toeristen.

,,Wie ermee begonnen is en waarom, weet niemand", zegt stadsgids Livia. ,,Feit is dat tijdens de Middeleeuwen het bezit van een toren in San Gimignano een symbool werd voor rijkdom en macht. Iedere familie die een beetje wilde meetellen, moést gewoon een eigen toren hebben op haar huis. Toen San Gimignano op zijn hoogtepunt was _ de stad ligt op de oude weg van Rome naar Noord-Italië en kon op een bepaald moment wedijveren met Siena en Firenze -- stonden er 72 torens in het stadje. Daarvan blijven er nu veertien over, ondanks alles nog altijd goed voor een spectaculaire aanblik.

Reglement

,,Om de torengekte een beetje onder controle te krijgen, en om aan te geven wie de touwtjes in handen had, keurde het stadsbestuur een reglement goed dat bepaalde dat je niet hoger mocht bouwen dan de toren van het stadhuis, het Palazzo del Podestà", vertelt Livia. Vierenvijftig meter, werd daarmee de limiet. Het stadhuis was daarmee hoger dan de kerktoren. Schoorvoetend onderwierpen de San Gimignezen zich aan de wet. ,,Maar één familie vond een oplossing: tegenover het Palazzo del Podestà bouwde een twin tower , om het op zijn New Yorks te zeggen. Twee torens van 53,5 meter, opgeteld hoger dan het stadhuis maar toch binnen de regels. Overigens heeft het stadsbestuur van San Gimignano één keer een uitzondering gemaakt op zijn eigen toren-regel, namelijk toen een nieuw stadhuis werd gebouwd, het Palazzo del Populo. De toren van het nieuwe stadhuis is een turf hoger dan die van het oude."

Behalve de torens is er minstens één andere goeie reden om in San Gimignano langs te rijden bij een bezoek aan Toscane: de Collegiata-kerk. Aan de buitenzijde is het een onopvallende kerk, die binnenin letterlijk van boven tot onder en van voor naar achter bedekt is met spectaculaire veertiende-eeuwse fresco's. Het Oude Testament, het Nieuwe Testament en de Dag des Oordeels passeren de revue. Het belangrijkste werk is vijftiende-eeuws, van Domenico Ghirlandaio en hangt in de Capella di Santa Fina.

Santa Fina

Santa Fina is de lokale heilige van San Gimignano. Als tienjarige kreeg ze een ongeneeslijke ziekte en ze spendeerde de volgende -- en laatste -- vijf jaar van haar leven liggend op een plank op de vloer. Reden genoeg om San Gimignano's stadsheilige te worden. Santa Fina wordt ieder jaar in maart gevierd. Heel de stad krijgt dan haar kleur, geel, door een immense gele-bloemenshow.

Niet alleen de feestdag van Santa Fina is een goeie reden om buiten het toeristisch seizoen naar San Gimignano te trekken. De smalle straatjes van het middeleeuwse stadje zijn niet bepaald berekend op het toeristisch geweld dat in de zomermaanden binnenstroomt. Wie toch dan gaat, kan de drukte wat vermijden door een rondgang te maken langs de stadswallen en de stad vanop die wallen te bekijken, of door pas 's avonds laat te gaan, als de straatjes er wat uitgestorven bijliggen.

Drijft San Gimignano nog altijd op de concurrentiestrijd van enkele veertiende- en vijftiende-eeuwse families, dan zijn het in Siena nog altijd de zeventien wijken van de stad die elkaar het licht in de ogen niet gunnen. Bovendien is er de eeuwige competitie met Firenze. De 17 Sienese wijken betwisten elkaar niet alleen de beroemde palio, de beschilderde standaard van de stad, in de nog beroemdere Palio-paardenrace, twee keer per jaar. Ook daarbuiten zijn er allerlei competities. Dwaal begin oktober bij valavond door de straten van Siena, en je stoot op alle hoeken van de straten op kinderen die oefenen voor de vendelzwaaiwedstrijd. Ook daarin nemen de wijken het tegen elkaar op.

Maar het hoogtepunt is natuurlijk de eigenlijke Palio. Van de zeventien wijken worden er tien uitgeloot. Die mogen op 2 juli en op 16 augustus een ruiter op een ongezadeld paard rond de Campo, het prachtige schelpvormige marktplein van Siena, jagen. Een wedstrijd met eigenlijk maar één regel: je mag niet aan de teugels van het paard van je tegenstander trekken. Verder mag alles. En de eer van de wijk verplicht de ruiters dan ook om alle middelen uit te putten om als winnaar over de streep te gaan. Bovendien heeft iedere wijk ook een aartsrivaal: ervoor zorgen dat die niet wint, is al bijna even belangrijk als zelf vooraan eindigen. En Italianen zouden geen Italianen zijn als ze daarbij niet hun toevlucht zouden nemen tot maffieuze praktijken als het drogeren van elkaars paarden, het omkopen van andere jockeys om deze of gene de weg te versperren en ander fraais. Ooit zou een jockey op weg naar de Palio zelfs in een hinderlaag zijn gelokt en gekneveld achtergelaten. Maar aan de teugels van de tegenstander trekken, dát mag dus niet. Palio-kampioen in 1998 was de wijk van de Gans, wat in die wijk aanleiding was tot een dagenlang volksfeest.

Pest

gopress

Copyright © 1999 Belga. Alle rechten voorbehouden

Maar er is niet alleen de rivaliteit in de stad zelf. Minstens even belangrijk is de competitie met Firenze, jarenlang de grote tegenstander in de strijd om de heerschappij in de regio. In de twaalfde en dertiende eeuw stond Siena in die competitie ruim voor: de stad was toen zo groot als het toenmalige Parijs, had de rijkste bankiers van Italië, controleerde de handel van het land met Frankrijk. Op het toppunt van zijn macht woonden er in Siena 100.000 mensen, bijna het dubbele van vandaag.

Uiteindelijk was het geen oorlog of machtsstrijd die de stad de das omdeed, het was het uitbreken van de pest in mei 1348. De stad, die tussen mei en oktober van dat jaar 70.000 inwoners verloor, is de slag nooit helemaal te boven gekomen.

Duomo

Een van de zichtbaarste bewijzen van de omvang van de ramp vind je nog altijd in het centrum van de stad, aan de Duomo. ,,We wilden van deze kathedraal de grootste ter wereld maken , zegt stadsgids Francesco. ,,Wat je nu afgewerkt ziet, is eigenlijk maar een klein stukje van de geplande kathedraal. Van de uitbreiding is maar één zijbeuk, plus de voorgevel van de kerk, daadwerkelijk gebouwd. Het geeft je toch een indruk. Wat er nu staat, is ook al miraculeus. Sta je voor de kathedraal, dan merk je nauwelijks dat dat geen symmetrisch gebouw is. Het is niet symmetrisch, maar wel harmonieus. En binnenin heeft de Duomo meer dan om het even welke andere kerk de sfeer van een moskee. Wat dat betreft, is het hier eigenlijk alleen maar te vergelijken met Cordoba. Ach, was hij maar helemaal af geraakt. Onze Duomo zou groter en mooier zijn geweest dan die van Firenze."

Stijl

Waarmee het hoge woord eruit is. Firenze. Het zit ze in Siena behoorlijk dwars dat hun zusterstad en aartsrivale nog altijd de reden is waarom toeristen in Toscane aan stedentoerisme komen doen. Dat Siena vaak een tussengerechtje is in de Florentijnse hoofdschotel. ,, t Is waar dat ze daar, in Firenze, veel hebben", moet Francesco nochtans toegeven. Maar de stadsgids houdt koppig vol dat Firenze veel minder stijl heeft. ,,Vergelijk de toren van ons Palazzo Publico, op de Campo, met die van hun Palazzo Vecchio. Dan is onze toren toch een stuk ranker en eleganter, en met die prachtige uitstulpende bovenkant eigenlijk een wereldwonder.

Uitspraken waarmee geen enkele Florentijn akkoord kan gaan, uiteraard. En waarom zouden ze, daar in Firenze. Langs de Arno ligt een unieke verzameling musea, historische gebouwen en een commercieel centrum waar ze in Rome jaloers op zijn. Van beelden en schilderijen in de Uffizi, over de Ponte Vecchio met zijn juwelenwinkeltjes tot de siertuinen van het Palazzo Pitti, is Firenze een overweldigende stad. Met alweer als voornaamste nadeel dat ze in volle toeristisch seizoen wordt overspoeld op een manier die de overstromingsramp van de Arno uit 1966 bleekjes doet afsteken.

Tom DAMS

Copyright © 1999 Mediahuis. Alle rechten voorbehouden

gopress

Copyright © 1999 Belga. Alle rechten voorbehouden